

δύο ματς κι η δυνατότητα ενός άλλου κόσμου

«θα κοιτάξουμε πέρα από τη χυδαιότητα, θα μαντέψουμε τη δυνατότητα ενός άλλου κόσμου. Ένός άλλου κόσμου όπου (...) θα είμαστε συμπατριώτες και σύγχρονοι όλων εκείνων που θα θέλουν τη δικαιοσύνη και θα θέλουν την ομορφιά, όποιος κι αν είναι ο τόπος που γεννήθηκαν και η εποχή που έζησαν, χωρίς να δίνουμε καμία σημασία στα σύνορα της γεωγραφίας και του χρόνου»[\[1\]](#). Ναι, Εδουάρδο Γκαλεάνο, αυτήν την ουτοπία να ψάξουμε. Τα σύνορα είναι ένα κουβάρι, γι' αυτό προσοχή μην μπερδευτούμε. Ακολουθούν πολλά ονόματα και δυο κυρίως ματς.

Ολυμπιακό Στάδιο του Άμστερνταμ, 2 Μαΐου 1962, τελικός του Κυπέλλου Πρωταθλητριών Ευρώπης, Μπενφίκα-Ρεάλ 5-3. Πολύς και καλός κόσμος στο γήπεδο, κι ορισμένοι έχουν γνωρίσει τα σύνορα κι από τις δυο πλευρές.

Με το νούμερο 14, ο Γιόχαν Κρόιφ

Τα σύνορα του χρόνου τρίζουν στις γραμμές του γηπέδου γιατί εμείς, από τον 21ο αιώνα, κοιτάζουμε το παιδί που μαζεύει τις μπάλες κι αυτό κοιτάζει το παρελθόν. Είναι ένα κοκκαλιάρικο, καστανό αγόρι, ορφανό από πατέρα και τον φωνάζουν Γιόπι, αλλιώς Γιόχαν Κρόιφ. Στο μέλλον θα του αρέσουν πολύ οι Μπιτλς που σε ένα μήνα θα υπογράψουν στην EMI, προς το παρόν έχει παρατήσει το σχολείο και παίζει μπάλα όλη μέρα. Είναι τόσο εγωιστής που υποσιάζεται ότι μια μέρα θα γίνει ο καλύτερος στον κόσμο αλλά δεν ξέρει ακόμη ότι θα προπονήσει κάποτε, από το 2009 ως το 2013, μια εθνική ομάδα ποδοσφαίρου που δεν υπάρχει, την Εθνική Καταλωνίας. Ο δεκαπεντάχρονος Γιόχαν κοιτάζει με τα μάτια του έρωτα έναν κυρίως παίκτη μέσα στο

γήπεδο, το είδωλό του, τον βετεράνο πια καλύτερο παίκτη του κόσμου Αλφρέδο ντι Στέφανο.

Στον ρόλο του Ξανθού Βέλους, ο Αλφρέδο ντι Στέφανο

Ο Αλφρέδο δεν υπολόγισε ποτέ πολύ τα γεωγραφικά σύνορα: η μαμά του ήταν λίγο Γαλλίδα και λίγο Ιρλανδή, ο μπαμπάς του Ιταλός, ο ίδιος γεννήθηκε στο Μπουένος Άιρες και έχει προλάβει ήδη, ο αθεόφοβος, να παίξει για τρεις εθνικές ομάδες, την Αργεντινή, την Κολομβία –που δεν υπήρχε τότε ούτε αυτή, στο ποδόσφαιρο υπάρχουν μόνον οι χώρες που αναγνωρίζει η Διεθνής Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία– και την Ισπανία. Αυτή η τελευταία του πατρίδα είναι δώρο του στρατηγού Φράνκο, που εν ονόματι του εθνικισμού του άνοιξε τα θεόκλειστα σύνορα της σκοτεινής του Ισπανίας ώστε να αποκτήσει μια ισχυρή εθνική ομάδα. Έδωσε την ισπανική υπηκοότητα στον Ντι Στέφανο, στον Λάζλο ή Λαντισλάβ ή Λαντισλάο (τρία μικρά ονόματα για τις τρεις του χώρες, τις τρεις εθνικές στις οποίες έπαιξε, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία και Ισπανία) Κουμπάλα, και σε έναν ακόμη ποδοσφαιριστή που βρίσκεται στο Εθνικό Στάδιο του Άμστερνταμ στις 2 Μαΐου του 1962. Είναι συμπαίκτης του Ντι Στέφανο, θα βάλει τα τρία γκολ της ηττημένης Ρεάλ και τον λένε Φέρεντς Πούσκας.

Με το νούμερο 10, ο Φέρεντς Πούσκας (κι οι σύντροφοί του)

Κι αυτός ήταν κάποτε, περίπου από το 1950 ως το 1956, ο καλύτερος παίκτης του κόσμου, αλλά όχι μόνος του, μαζί με όλους τους συμπαίκτες του στην Εθνική Ουγγαρίας. Όλοι μαζί, γιατί εκείνη η ομάδα φιλοδοξούσε να παίζει ένα « σοσιαλιστικό ποδόσφαιρο » όπου « κάθε παίκτης θα μπορεί να παίζει σε όλες τις θέσεις και όλοι θα συνεισφέρουν ισότιμα στην κοινή προσπάθεια » –έτσι το περιέγραφε ο προπονητής της, ο Γκούσταβ Σέμπες. Αργότερα, όταν θα έχει πια μεγαλώσει ο νεαρός Γιόχαν Κρόιφ, το σοσιαλιστικό ποδόσφαιρο θα μείνει γνωστό –τι ειρωνική μεταφορά για την πικρή κατάληξη των σοσιαλιστικών

ονείρων!— ως « ολοκληρωτικό », και η καλύτερη ομάδα του κόσμου θα είναι η Εθνική Ολλανδίας. Αλλά ας πούμε για το φθινόπωρο του 1956, όταν τα σοβιετικά τανκς περνάνε τα σύνορα με την Ουγγαρία και φτάνουν στη Βουδαπέστη, την ίδια στιγμή που ο Φέρεντς και η ομάδα του, η Χόνβεντ, βρίσκονται στο Μπιλμπάο για να παίξουν με την Αθλέτικ Μπιλμπάο (που τότε ονομαζόταν υποχρεωτικά Ατλέτικο γιατί τα σύνορα της Ισπανίας με τη Χώρα των Βάσκων δεν υπάρχουν). Οι Ούγγροι παίκτες και ο προπονητής τους, ο Μπέλα Γκούτμαν, αποφασίζουν να μην γυρίσουν πίσω : ακόμη και τη ρεβάνς με την Αθλέτικ-Ατλέτικο θα την παίξουν στο Στάδιο Χέιζελ των Βρυξελλών.

Λίγα χρόνια πριν, το 1951, ένας συμπαίκτης του Φέρεντς Πούσκας, ο Σάντορ Σουτζ, είχε εκτελεστεί στα τριάντα του για έσχατη προδοσία —προσπάθησε να περάσει τα σύνορα προς τη Δύση. Το 1956, τα σύνορα της Ουγγαρίας κλείνουν αφήνοντάς τους παίκτες της Χόνβεντ απέξω. Όσοι διαλέξουν να μη γυρίσουν θα βρεθούν χωρίς πατρίδα, γιατί θα θεωρηθούν προδότες, χωρίς ομάδα, γιατί η Διεθνής Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία κηρύσσει τη Χόνβεντ παράνομη, και χωρίς δουλειά, γιατί τιμωρούνται με πολύμηνο αποκλεισμό. Ο Φέρεντς Πούσκας θα περάσει τους 18 μήνες της τιμωρίας του σε ένα στρατόπεδο προσφύγων στην Αυστρία. Μετά θα γίνει Ισπανός και θα παίξει στη Ρεάλ. Και στις 2 Μαΐου 1962 θα βάλει τρία γκολ στην Μπενφίκα που προπονεί ο παλιός του προπονητής στη Χόνβεντ, ο Μπέλα Γκούτμαν.

Στον πάγκο, ο Μπέλα Γκούτμαν

Ο Μπέλα Γκούτμαν θα κερδίσει το Κύπελλο Πρωταθλητριών Ευρώπης τον Μάιο του 1962 στο Άμστερνταμ, και γενικά είναι νικητής. Αυτός κι αν δεν υπολόγισε τα σύνορα —γύρισε, ως παίκτης ή προπονητής, είκοσι μία διαφορετικές χώρες—, διότι και τα σύνορα τον πρόδωσαν. Ήταν Εβραίος, γεννήθηκε υπήκοος της κοσμοπολίτικης Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας, έπαιξε μπάλα κυρίως στη Βιέννη. Το 1938 τα σύνορα της Αυστρίας σωριάζονται

χωρίς θόρυβο, αφήνοντάς τον απροστάτευτο απέναντι στη ναζιστική Γερμανία. Θα τα καταφέρει να βγει ζωντανός από την κόλαση, στην οποία έχασε τον αδελφό του, και έκτοτε δεν θα κάτσει πάνω από δυο σεζόν σε μια ομάδα, συνήθως ούτε σε μια χώρα. Θα προπονήσει τη Σάο Πάολο και την Πενιαρόλ Μοντεβιδέο, τον Παναθηναϊκό και την Κίλμες, τον ΑΠΟΕΛ και τη Μίλαν. Ποδόσφαιρο χωρίς σύνορα.

Ημίχρονο : τα σύνορα του ποδοσφαίρου

Το ποδόσφαιρο ξεκίνησε κοσμοπολίτικο, όπως –να τα λέμε όλα– ο καπιταλισμός που το γέννησε. Τις πρώτες ποδοσφαιρικές ομάδες στην Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική τις ίδρυσαν υπάλληλοι του ταξιδιωτικού γραφείου Τόμας Κουκ, έμποροι, ναύτες, γιοι δαιμόνιων Σκοτσέζων επιχειρηματιών που γύριζαν από τις σπουδές τους στη Βρετανία, Ελβετοί τραπεζίτες, εκκεντρικοί πρόξενοι. Οι ομάδες λέγονταν Cricket&Athletic Club στη Γένοβα, Mackenzie College Sport Club στο Σάο Πάολο, [Newell's Old Boys](#) στο Ροζάριο στην Αργεντινή, First Vienna FC στη Βιέννη. Λίγο ενδιέφερε τι γλώσσα μιλούσαν οι παίκτες. Μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αμέσως μετά θα το αγγίξει το δηλητηριώδες φιλί της πολιτικής και θα γίνει εθνική υπόθεση, και τα παραδείγματα αφθονούν. Να ένα.

<https://www.youtube.com/watch?v=SwZ80mUFKV8>

Στην περιγραφή ο Τζορτζ Όργουελ

Τον Νοέμβριο του 1945, έξι μήνες μετά τη συνθηκολόγηση της Γερμανίας, η Μεγάλη Βρετανία και η Σοβιετική Ένωση θα αναμετρηθούν στην μπάλα. Φιλικός αγώνας Άρσεναλ-Ντιναμό Μόσχας, σαν μια υπενθύμιση ότι η ζωή ξαναρχίζει κανονικά. Στο Γουάιτ Χαρτ Λέιν, το γήπεδο της Τότεναμ, γιατί το Χάιμπουρι είναι ακόμη κατειλημμένο από το Υπουργείο Άμυνας –τόσο κοντά είναι ο πόλεμος. Το Τείχος του Βερολίνου έχει ήδη αρχίζει να

υψώνεται, αόρατο ακόμη, ανάμεσα στις φίλες, σύμμαχες και νικήτριες του πολέμου χώρες. Αρχικά οι Σοβιετικοί αρνούνται να παίξουν σε χώρα του Δυτικού Μπλοκ, κατόπιν δέχονται αλλά θέτουν αυστηρούς όρους, μεταξύ των οποίων να φέρουν δικό τους διαιτητή. Η φιλοξενία των Βρετανών δεν είναι ιδιαίτερα υποδειγματική –οι παίκτες της Δυναμό κοιμούνται τρία βράδια στην Πρεσβεία τους–, η σοβιετική σημαία δεν κυματίζει στο γήπεδο, αλλά χρειάζεται γερά μάτια για να το δεις καθώς το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η πυκνή ομίχλη που σκεπάζει το Λονδίνο λίγο πριν αρχίσει το ματς.

Στο δεύτερο ημίχρονο γίνονται, λέει, πράγματα και θάματα : πέφτει ξύλο, οι Σοβιετικοί παίζουν με 12, ίσως και με 15 παίκτες, μπαίνουν γκολ που κανείς δεν είναι σίγουρος πως μπήκαν, παίκτες που αποβάλλονται ξαναμπαίνουν μέσα στο γήπεδο με την άνεσή τους, ένας θεατής παίρνει τη θέση του τερματοφύλακα της Άρσεναλ, άλλοι εμποδίζουν τον διαιτητή να επέμβει σε έναν τσακωμό. Ο Τζορτζ Όργουελ είναι ανάμεσα στους θεατές. Σκανδαλισμένος θα γράψει μετά το ματς ένα πολύ θυμωμένο και κάπως άδικο κείμενο που αρχίζει έτσι : « *Τώρα που η ομάδα της Δυναμό γύρισε στη χώρα της, μπορούμε επιτέλους να πούμε ανοιχτά αυτό που πολλοί λογικοί άνθρωποι έλεγαν ήδη σε ιδιωτικές συζητήσεις. Ότι δηλαδή ο αθλητισμός είναι μια ανεξάντλητη πηγή έχθρας και ότι αυτή η επίσκεψη της Δυναμό, αν επηρέασε με κάποιον τρόπο τις αγγλο-σοβιετικές σχέσεις, είναι ότι τις έκανε χειρότερες* ».

Το δίδαγμα ήταν το εξής : «*Ελπίζω ότι δεν θα ανταποδώσουμε την επίσκεψη και ότι δεν θα στείλουμε κάποια βρετανική ομάδα στην ΕΣΣΔ. Αν δεν μπορεί να γίνει αλλιώς, ας στείλουμε μια αδύνατη ομάδα, που θα χάσει και που με κανέναν τρόπο δεν θα θεωρηθεί ότι εκπροσωπεί τη Μεγάλη Βρετανία. Υπάρχουν ήδη αρκετές πραγματικές αιτίες διαμάχης ώστε να μη χρειαστεί να δημιουργήσουμε κι άλλες με το να ενθαρρύνουμε νεαρούς να κλωτσιούνται στο καλάμι ενώ τους αποθεώνει ένα εκστασιασμένο πλήθος* ».

Ο Τζορτζ Όργουελ ωστόσο είναι ο ίδιος άνθρωπος που έγραψε πως

δεν μπορούμε να παίξουμε μόνοι μας ποδόσφαιρο. Τον Δεκέμβρη του 1945, όταν τα έγραφε αυτά, δεν σκέφτηκε πως έτσι κι αλλιώς στο γήπεδο πάμε για να νιώσουμε ότι είμαστε μαζί, καμιά φορά παριστάνοντας ότι μας χωρίζουν ανυπέρβλητα σύνορα, αρκεί να μην τα παίρνουμε στα σοβαρά. Η καρδιά μας όμως θα είναι πάντα με αυτούς που περνάνε με ευκολία τα πραγματικά σύνορα, είτε για να παίξουν μπάλα με τους φίλους τους είτε όχι.

[\[1\]](#) Μια από τις «Ουτοπίες» του «Patatas arriba: Escuela del mundo al revés

(=Ένας κόσμος ανάποδα)», 1998

[Διαβάστε εδώ ολόκληρο το αφιέρωμα ΣΥΝΟΡΑ: Η λέξη που σημάδεψε το 2015](#)